

کتاب درسی تربیت بدنی

کتاب درسی تربیت بدنی

تهیه و تنظیم: بهاد آزموون

اشاره:

تربیت بدنی و ورزش از جمله مقوله هایی است که آثار و کارکردهای متنوعی در زندگی امروزی ما دارد. در برنامه درسی مدارس ما این مقوله پیشینه ای هفتاد ساله دارد ولی، سالیان متمادی فراز و نشیب هایی را پشت سر گذاشته است، علی رغم حضور هفتاد ساله، چنان که شایسته این درس بوده است، به آن توجه و پرداخته نشده است. برخی بی توجهی به درس تربیت بدنی در مدارس را نبود امکانات؛ برخی نبود نیروی متخصص؛ برخی نبود برنامه معلوم و نگارش منسبت به این درس و برخی ... دانسته اند. اخیراً، دفتر تألیف و برنامه ریزی کتب درسی وزارت آموزش و پرورش، با همکاری کارشناسان، اقدام به تهیه برنامه درسی تربیت بدنی برای دوره ابتدائی کرده اند. از آن جا که یکی از اهداف رشد آموزش تربیت بدنی، افزایش سطح آگاهی معلمان است، اقدام به برپایی میزگردی با حضور متخصصان و مسؤولان، با موضوع «ضرورت کتاب درسی تربیت بدنی برای دانش آموزان» کردیم که اسامی آنان به شرح زیر است، آنچه در ادامه می خوانید، مشروح دیدگاه های میهمانان محترم است.

۱. آقای دکتر حسن ملکی مدیرکل محترم دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی؛
۲. آقای دکتر قوام الدین جلیلی معاون محترم اداره کل تربیت بدنی پسران؛
۳. سرکار خانم طاهره مظلومی سادات معاون محترم اداره کل تربیت بدنی دختران؛
۴. آقای دکتر رضا هادی (دکترای دندانپزشکی) و دبیر تربیت بدنی تهران؛
۵. سرکار خانم طیبه گرمی دبیر محترم تربیت بدنی شهرستان های استان تهران.

***

کافی هم داده نشده است. البته این به آن معنا نیست که در هیچ جا به آن فکر نشده است. حداقل در سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، در دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی که نقشه های یادگیری در آن جا طراحی می شود، بنده سابقه ای ندیدم که بیابند به طور اساسی و ریشه ای به این سؤال جواب بگویند که چه بخشی از برنامه های درسی بُعد جسمانی وجود کودک را باید رشد بدهد؟ البته علت این که به این مسأله پرداخته نشد، اگر تحلیل شود علل مختلفی مؤثر بوده اند، ولی معلول، معلول خوبی نیست، حال علت ها چه بود، آنچه به یادگار ماند و آنچه پیامد این رویداد بوده است، این است که به برنامه درسی تربیت بدنی توجه نشده است. بی توجهی به برنامه درسی تربیت بدنی، نوعی کم توجهی به بخشی از شخصیت کودک است. من لازم است عرض کنم این موضوع با نگاه اعتقادی و فلسفی ما

اوست، یعنی باید از طریق برنامه های هنری و زیبایی گرایی، ذوق هنری، زیباگرایی و زیبایی شناسی در او رشد پیدا کند. همین طور حقیقت گرایی او باید رشد علمی پیدا کند، خلاصه ابعاد اساسی شخصیت کودک امانت ماست نه ظاهر آن. حال برنامه های درسی قاعدتاً باید طوری طراحی شوند که متناسب و متقارب با ابعاد اساسی شخصیت کودک و نوجوان باشد، مخصوصاً کودک که در واقع قبل از دوره نوجوانی به عنوان ظریف ترین امانت دست مریان از آن نام برده می شود. حالا اگر ما برای شخصیت کودک ابعاد گوناگونی مثل بُعد عاطفی، بُعد عقلانی، بُعد اجتماعی، بُعد معنوی قابل شویم، یکی از ابعاد وجودی او بُعد جسمانی و بدنی اوست. حالا آیا بُعد جسمانی و بدنی او نیاز به تربیت دارد یا خیر؟ من تصور می کنم این سؤال در گذشته خیلی به طور جدی مورد توجه قرار نگرفته است و به همین دلیل جواب

● **مجله رشد:** بسم الله الرحمن الرحیم. با تشکر از این که قبول زحمت کردید، با اجازه بحث را آغاز می کنیم. ابتدا از جناب آقای دکتر ملکی خواهش می کنم بفرمایند: جایگاه تربیت بدنی مدارس در نظام تعلیم و تربیت ما چیست؟

✽ **دکتر ملکی:** بسم الله الرحمن الرحیم. بنده از مسؤولان این مجله که انصافاً وسیله خوبی برای اشاعه برنامه های درسی است تشکر و قدردانی می کنم. برای این که به این سؤال که مبنا است پاسخ بگویم، باید عرض کنم، ما اصولاً وقتی کودک و نوجوان را از خانواده به عنوان امانت تحویل می گیریم، این امانت یکا منشور چند ضلعی است. یک ضلع آن عقل اوست، یعنی رشد عقلانی باید پیدا کند. یک ضلع وجودی او، بُعد اجتماعی اوست یعنی باید رشد اجتماعی پیدا کند. یک ضلع وجودی دیگر او، حس زیبایی گرایی

به جان کودک، به ماهیت کودک به قدری اهمیت دارد که اگر ما به این مقوله کم توجه کنیم، گویی به بخشی از توصیه های تربیتی و انسان شناسی دین خود توجه نکرده ایم. ضرورت تربیت بدنی را می توان از چند منظر مطرح کرد. یک ضرورت از منظر علم است. علم برنامه درسی، علم روان شناسی و علوم دیگر. از این منظر ما باید برای رشد بُعد جسمانی کودک چاره اندیشی کنیم. از منظر نظام اعتقادی خودمان به قضیه که نگاه می کنیم، می بینیم چه مقدار در نظام فکری اسلام به مسأله جسم، بهداشت جسمانی، قوت جسمی و امثال این توجه شده است. فرضاً شما در فلسفه اسلامی ملاحظه می کنید که اصلاً در فلسفه ملاصدرا بحثی است به نام حرکت جوهری. بد نیست اشاره ای به این بحث بکنم تا معلوم شود وقتی که می گوئیم درس تربیت بدنی، این موضوع ابعاد بسیار ظریفی دارد. در بحث حرکت جوهری ملاصدرا پیام اصلی این است که در عالم هستی هیچ چیزی از بین نمی رود بلکه هر چیزی به چیز کامل تر از خود تبدیل می شود. حال با این قاعده آمده سراغ خلقت انسان، سراغ پیدایش کودک در جنین مادر، سراغ سیر تکوینی رشد انسان و در رشد طبیعی و تکوینی او بحث کرده است که آیا روح در وجود آدمی از عالم بالا می آید و وارد جسم می شود، مانند اعتقادی که قبل از او شیخ ابوعلی سینا و دیگران داشته اند یا نه، روح خودش در جهت حرکت جوهری در اثر رشد تکوینی ماده بر جسم، نشئه دیگری است که در اثر این شدن، ایجاد می شود و رشد می کند؟

که او نظر دوم را می پذیرد. یعنی می گوید: روح از عالم بالا نمی آید بلکه خود جسم است که در مسیر شدن به نشئه دیگری تبدیل می شود به نام روح. خوب این فکر ملاصدرا، مبنای فلسفی درس تربیت بدنی می تواند تلقی شود. به این معنا که اصولاً روح و روان آدمی با همه جلوه هایش، همه گویی بر مرکبی به نام تن سوار هستند. خوب شما می دانید، آدم در یک مسیری حرکت می کند، بدون مرکب که به مقصد نمی رسد، بدون وسیله که به مقصد نمی رسد، خوب اگر جسم آدمی یا بدن آدمی مرکبی است برای رشد ابعاد دیگر شخصیت او، معلوم می شود که بدن باید رشد کند، بدن باید تربیت شود که ما از آن به عنوان تربیت بدنی نام می بریم. بنابراین، تربیت بدنی دارای چنین موقعیتی است در برنامه درسی که اگر نباشد برنامه درسی ابر است، برنامه درسی ناقص است.

● **مجله رشد: ضرورت و جایگاه کتاب درس تربیت بدنی در برنامه درسی که به آن اشاره کردید، چیست؟**
 ✦ **دکتر ملکی:** سؤال این است که تربیت بدنی که دارای چنین موقعیتی است، با کدامین ابزار و وسیله ما می توانیم کودک را در رسیدن به اهداف مربوط به تربیت جسم، دستیابی به مهارت های جسمانی و حرکتی کمک کنیم. آن ابزارها و وسایل کدام هستند. کتاب در اینجا چه نقشی دارد؟ فرض کنید فیلم آموزشی چه نقشی دارد، تجارب یادگیری که معلم طراحی می کند چه نقشی دارند؟ اصولاً برای رسیدن به اهداف درس تربیت بدنی از

چه وسایلی باید بهره گرفت و کتاب درسی در این جغرافیا دارای چه جایگاهی است؟ حالا اگر بخواهیم این سؤال را پاسخ گوئیم، باید سری به اهداف تربیت بدنی بزنیم، ببینیم که آیا درس تربیت بدنی این الزام را می آورد، چیزی به نام کتاب وجود داشته باشد یا نه؟ خوب ما در شورای برنامه ریزی درسی که از حدود دو سال قبل شروع به کار کرده است، مشارکت خوب و موفق را با کارشناسان اداره های کل تربیت بدنی پسران و دختران و متخصصان تربیت بدنی داشته ایم که حاصل آن تولد برنامه درسی تربیت بدنی بوده است. در یک چنین جمعی، با بحث کردن به یک سری اهداف درس تربیت بدنی رسیده اند. این اهداف یک بُعد دانشی، یک بُعد مهارتی و یک بُعد نگرشی و ارزشی دارد. به عبارت دیگر بخشی از اهداف تربیت بدنی از نوع عمل است. یعنی دانش آموز باید کارهایی را انجام دهد و به مهارت هایی برسد.

◉ قائم مظلومی

بخشی از اهداف تربیت بدنی از نوع دانشی است. یعنی دانش آموز باید در معرض تجاربی قرار بگیرد که او را به معرفتی برسانند، او را به دانشی برسانند، دانش درباره قواعد گوناگونی که حاکم بر جسم اوست، دانش درباره آن اصولی که بهداشت فردی او را تضمین کنند. دانش درباره انواع ورزش هایی که باید از آنها مطلع باشد تا بتواند موضع خودش را به عنوان فرد در مقابل حرکات گوناگون ورزشی در واقع هماهنگ کند. دانش درباره این که اصلاً چگونه راه برود؟ دانش درباره این که چگونه روی صندلی بنشیند؟ دانش درباره این که وقتی که می خواهد مطالعه کند، چه قواعدی را مورد توجه قرار دهد تا جسم او لطمه نبیند؟

الان تربیت بدنی دارای چنین گستره ای است. یعنی تربیت بدنی مساوی با ورزش نیست. اگر مساوی با ورزش بود، چه بسا این سؤال با قوت بیشتری باید مطرح می شد که کتاب برای چی؟ ولی تربیت بدنی، مجموعه ای از تجارب است برای رشد جسمانی فرد، رشد اجتماعی و رشد عاطفی او که البته ابعاد مربوط

به رشد عاطفی و اجتماعی در سایه همان رشد جسمانی معنا پیدا می کنند که به موقع این مسایل قابل تحلیل و بررسی هستند. بنابراین، اگر بخواهم به این سؤال پاسخ روشن بدهم که آیا ضرورت دارد ما کتاب درس تربیت بدنی در دوره ابتدائی داشته باشیم؟ بنده جوابم مثبت است. می گویم ضرورت دارد. چرا؟ برای این که بخششی از اهداف تربیت بدنی، اهداف دانشی هستند. این بخش به دانش و اطلاعات مربوط می شود. خوب دانش و اطلاعات هم بهترین وسیله برای ارائه آن یا یکی از وسایل آن، کتاب درسی است. حالا کتاب درسی تنها وسیله نیست. از طریق مجله ها هم می شود خیلی دانش ها و اطلاعات را منتقل کرد. از طریق فیلم آموزشی هم می توان دانش و اطلاعات را منتقل کرد. ولی واقعیت این است که کتاب درسی به عنوان یک رسانه بسیار مهم می تواند در این مقوله بسیار بازی کند. بنابراین، در جغرافیای مواد آموزشی، بنده ارزش و موقعیت خاصی برای کتاب درسی قایل هستم، البته برای اهداف دانشی کتاب. فلذا این کتاب ها با این دید آماده شده اند و خوشبختانه محتوا الان در مرحله اعتبار بخشی است که بعد از بررسی، در اختیار دانش آموزان پایه های اول تا پنجم ابتدائی قرار خواهد گرفت.

◉ مجله رشد: با تشکر از جناب دکتر ملکی. سرکار خانم مظلومی بفرمایید از دیدگاه شما آیا ضرورت دارد کتاب درس تربیت بدنی برای دانش آموزان تألیف و تدریس شود؟

✽ خانم مظلومی: بسم الله الرحمن الرحیم. یکی از مشکلات بسیار عمده ای که در سیستم آموزش تربیت بدنی وجود دارد، نداشتن کتاب درسی است که این کتاب هم در قالب کتاب راهنمای درسی برای معلمان و هم در قالب ارائه یک سری اطلاعات در

سطح دانشی است، همین طور که آقای دکتر ملکی فرمودند، با توجه به این که یکی از حیطه های تربیت بدنی، سطح دانش است و به هر حال نیاز است که بچه ها یک سری اطلاعات علمی در مورد خودشان، در مورد سلامت و تندرستی و در ارتباط با شرایطی که معلم با آنها کار می کند، بدانند. در واقع اگر معلم تربیت بدنی ما یک سری اطلاعات علمی را به آنها می دهد، دانش آموز ما باید خودش را مقید کند بر اساس آن اطلاعات، به بررسی وضعیت های خاص خودش بپردازد. اهداف تربیت بدنی، مسایلی را برای دانش آموز مشخص می کند که در نهایت او می تواند با یک دانش بهتر راجع به وضعیت های جسمانی، سلامت و تندرستی خودش تصمیم بگیرد.

کما این که یکی از مسایل بسیار مهم، دانستن اهداف و مبانی تربیت بدنی برای دانش آموزان ما، توجه به رشد شخصیت دانش آموزان و توجه به ابعاد عاطفی و اخلاقی است که از ویژگی های خاصی است که در این کتاب باید باشد. من یک سری معایب و مزایایی برای کتاب درسی قایل هستم. در واقع در رابطه با مزایا، همان طوری که گفته شد، ارائه اطلاعات علمی به دانش آموزان ما، آگاه ساختن آنها از اهداف و برنامه های ورزش و دانش جدید که باید به بچه ها داده شود، یک امر بدیهی است و ما با توجه به این که می دانیم اکنون دانش آموزان شناختی کافی از تربیت بدنی ندارند و بیشتر بر مهارت های ورزشی و ارائه یک سری اطلاعات مهارت ها به آنها پرداخته شده است. بنابراین، در این جا خلاء و کمبود در رابطه با ارائه دانش و اطلاعات علمی حس می کنیم. مزیت دیگر این است که داشتن کتاب تربیت بدنی به دانش آموز و معلم کمک می کند که در یک مدخل و در یک نقطه ای در کنار هم و با هم از یک برنامه و یک چارچوب

خاص پیروی کنند و در نهایت بتوانند با توجه به اهداف تربیت بدنی و شرایط خاصی که در تربیت بدنی وجود دارد، حرکت کنند. بر اساس مطالعات تطبیقی مشخص شده است که در سایر کشورها، کتاب نقش اصلی برای اطلاع رسانی و آگاه ساختن دانش آموزان را به عهده ندارد. در سیستم های تربیت بدنی این کشورها معمولاً کتاب های راهنمای معلم حرف اول را می زند و دانش آموز در واقع یک سری اهداف و برنامه هایش را از طریق همان کتاب معلم به دست می آورد. آنچه که دغدغه خاطر ما را فراهم کرده است این است که با ورود یک کتاب به صورت رسمی، باعث شود که معلم ما کم کم بیشتر به سمت تدریس تئوری این درس برود و بخش عملی به فراموشی سپرده شود. در سیستم آموزش تربیت بدنی ما معضلاتی وجود دارد که ممکن است با حضور کتاب این مشکل تشدید شود. در سیستم تربیت بدنی ما ارزشیابی از درس تربیت بدنی یکی از معضلات است و معلمان ما سعی می کنند سریعاً نمره گذاری کنند و این گرایش باعث می شود با حضور کتاب به سوی تدریس بیشتر، تمایل پیدا کنند که البته با آموزش می توانیم از بروز این معضل جلوگیری کنیم. مشکل دیگر این است که امروزه علم دنیای پرشتایی پیدا کرده است و اگر قرار باشد ما کتاب به دانش آموز بدهیم، آیا امکان این وجود دارد که اطلاعات روز را نیز به آنها برسانیم؟ بنده در تأیید این کتاب باید بگویم که ما باید اول سعی کنیم آموزش های لازم را به معلمان بدهیم. فعالیت هایی را هم مثل تکالیف منزل به دانش آموزان بدهیم که آنها با استفاده از کتاب بتوانند حرکات را انجام دهند. مطلب دیگر، آگاه ساختن خانواده هاست. ما باید بتوانیم این ارتباط را به شکلی با خانواده ها برقرار کنیم که خانواده بدانند تربیت بدنی

برای سلامت و بهداشت جسمی و روانی بچه ها اهمیت دارد و وقتی که این مسأله برای خانواده ها حائز اهمیت شد، مطمئناً پیگیری خواهند کرد. همان طوری که خانواده ها در بخش دانشی و سایر دروس سرمایه گذاری می کنند، برای این بخش نیز سرمایه گذاری خواهند کرد. البته به شرطی که این کتاب نیز مانند سایر کتب اضطراب های شب امتحان را به همراه نداشته باشد، ارزشیابی از این کتاب نباید به گونه ای باشد که دانش آموزان به سمت حفظ یک سری مطلب و اطلاعات پردازند. ما امیدوار هستیم که بتوانیم نقش تربیت بدنی را به عنوان یک اهمیت و ضرورت برای خانواده ها توجیه کنیم و آنها بدانند که همان طوری که برای سایر دروس اهمیت قابل هستند، برای تربیت بدنی هم اهمیت و ارزش قابل شوند.

● مجله رشد: با تشکر از خانم مظلومی، آقای دکتر جلیلی؛ بفرمایید دیدگاه شما در خصوص تألیف و تدریس کتاب درسی تربیت بدنی برای دانش آموزان چیست و پاسخ شما به برخی ابهاماتی که از آنها یاد شد چیست؟

✽ دکتر جلیلی: بسم الله الرحمن الرحیم. با تشکر. من می خواهم سؤال شما را با یک سؤال پاسخ دهم. آیا ما قادریم هر فعالیتی یا هر کاری را از یک گروهی از آدم ها بخواهیم، بدون این که فلسفه و چرایی آن را برای آنها روشن کنیم؟ این چنین چیزی منطقی به نظر نمی رسد. حدوداً هفتاد سال است که در برنامه های درسی ۲ ساعت به ورزش اختصاص یافته است ولی هیچ وقت سعی نشده است که به دانش آموزان و حتی بعضاً معلمان بگویم که فلسفه و اهداف این درس چیست؟ این خلاء بزرگی بوده است. البته دانش آموزان به ورزش خود پرداخته اند، چون غریزه

آنهاست ولی هیچ وقت ما نه تأثیرات ورزش را به آنها گفته ایم و نه فلسفه آن را. این کتاب می تواند این خلاء را پر کند. این امر به ما کمک می کند در جهت تغییر فرهنگ و نظر مردم نیز گام برداریم. علی رغم این که حدود صد سال است که در دنیا تربیت بدنی آموزش و پرورش دارای اهداف شده است ولی به طور رسمی ما هیچ وقت این ها را نداشته ایم و همیشه متهم شده ایم که اهداف و برنامه ای نداریم. بنابراین، صلاحیت دریافت امکانات، نیروی انسانی و اعتبارات لازم را ندارید. بنابراین، برنامه درسی به اعتقاد بنده، باید پایه همه فعالیت های تربیت بدنی باشد. یعنی اگر ما برنامه درسی نداشته باشیم، جایگاهی برای ما متصور نیستند. در کشور ما بیشترین توجه به کتاب است و ما نیز باید در قالب کتاب قرار بگیریم تا تربیت بدنی مفهوم پیدا کند. اگر جنبه تئوری کتاب را نداشته باشیم، پایه و ریشه ای کار ما ندارد. یعنی فعالیت هایی می شود ولی جنبه رسمی ندارد. بنابراین، لازم است کتاب باشد. در واقع با نبود کتاب در حلقه ای قرار گرفته ایم که دور باطل است. معلمان می گویند ما امکانات نداریم، برنامه نداریم، فضا نداریم، پس هیچ کاری هم نباید صورت گیرد. اداره ها می گویند ما بودجه نداریم و ... که این دور باطل است. ولی اگر ما برنامه را مبنا قرار دهیم، می توانیم در سایه آن به همه امکانات هم برسیم و مطالباتی را داشته باشیم. وقتی که ما برنامه تخصصی ارائه دادیم، بعد می توانیم استدلال کنیم که برای اجرای این برنامه به نیروی انسانی متخصص نیاز داریم. به یک سری امکاناتی که باید وجود داشته باشد نیاز داریم، این همان چیزی است که خود مسؤولان از ما خواسته اند و گفته اند که شما برنامه و اهداف خودتان را بدهید تا ما نیروی انسانی و امکانات بدهیم. البته اهداف

● جسم آدمی مرکب است برای رشد ابعاد دیگر شخصیت او، بنابراین باید تربیت شود که ما از آن به عنوان تربیت بدنی نام می بریم.

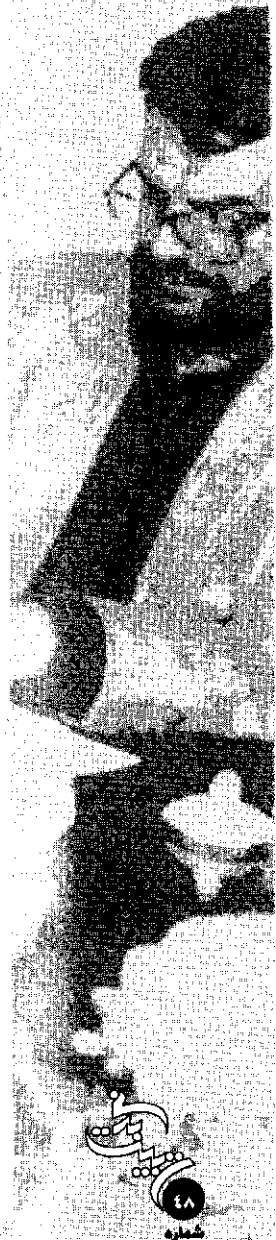
تربیت بدنی مسئولیت با ورزش نیست. اگر مسئولیت با ورزش بود، چه بسا این سؤال باقوت بیشتری باید مطرح می شد که کتاب برای چی؟

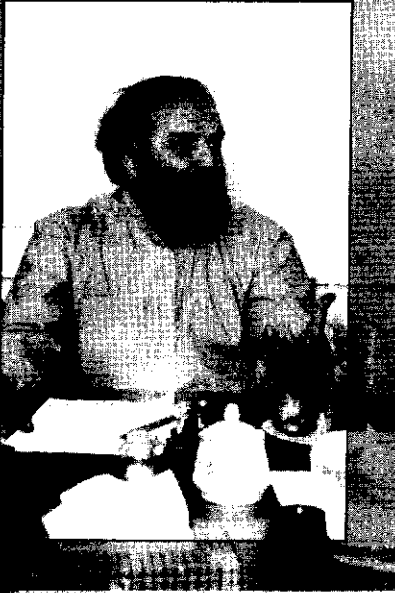
تربیت بدنی بسیار گسترده و متنوع است و باید به همه آنها توجه شود. به دلیل همین گستردگی مثلاً می توانید به طور کاملاً محسوس ببینید که یک فرد نمی تواند ادعا کند که در همه رشته ها متخصص است و این چیزی است که ما را باید وادار کند که دنبال این باشیم که یک سری هماهنگی هایی را از لحاظ قالب و چارچوب به وجود آوریم که در واقع اهداف تربیت بدنی محقق شود. دیگر این که چون ما کتاب محور هستیم، بچه های ما مطالبی را که در کتاب درسی ایشان هست به منزله وحی منزل قلمداد می کنند. حتی پدر و مادری هم که تحصیل کرده باشند، نمی توانند به بچه های خود بقبولانند که یک مطلبی که در فلان کتاب آمده است مثلاً اشتباه است و ما درست می گویم. کتاب درسی برای بچه ها مینا و محور است. ما هم اگر بخواهیم عادت به فعالیت را در بچه ها به وجود آوریم، باید این اطلاعات تئوری را به طور ساده به آنها بدهیم که این عمل آثار گسترده ای در جامعه ما خواهد داشت. به خصوص از لحاظ یک سری مسایلی که ما به آنها خیلی توجه نداریم. از لحاظ عادت مردم به فعالیت های ورزشی، الان جامعه آسیب خیلی زیادی دیده است و این به خاطر عدم فعالیت آنها و اطلاع کافی آنها از ورزش است. ما اگر بخواهیم عادت خوب را به وجود آوریم، بایستی از ابتدائی شروع کنیم و یکی از بهترین راه ها کتاب های درسی است. و دیگری این که به وسیله کتاب، تربیت بدنی را می توان به شکل بهتری به خانواده نیز معرفی کرد.

● مجله رشد: آقای دکتر هادی، شما به عنوان دبیر تربیت بدنی، دیدگاه خودتان را در رابطه با موضوع بحث مطرح فرمایید.
* دکتر رضاهادی: بسم الله الرحمن الرحیم. با تشکر از فرصتی که دست

داده است. بنده به عنوان یک معلم تربیت بدنی که سابقه فعالیت ۲۰ سال بعد از انقلاب را در این درس داشته ام، به هر حال می بینم با این همه تلاش هایی که شده است، حاصل و جهت مشخصی را تا به حال به بار نیاورده است. خوب بارها دور هم جمع شده ایم و علل عقب ماندگی ها را بررسی کردیم، راه ها و روش های زیادی امتحان شدند و شاید آخرین تیر ترکش ما همین کتاب باشد. به نظر من درس و زنگ تربیت بدنی بهترین جا برای کار کردن و بهترین جا برای کار نکردن است و اگر امروز از تربیت بدنی چیزی باقی است و منزلتی دارد که می تواند اعتباری برای آن کسب کند، به عشق و علاقه همکارانی برمی گردد که برای این درس کار کردند، به دور از دعوایی که در سطوح بالاتر وجود داشته است. اگر می توانستیم و می خواستیم این زحمات ۲۰ ساله بعد از انقلاب معلمان را جهت مثبته بدهیم و از نظرات و تجربیات فرد فرد آنها استفاده کنیم، الان وضعیت درس به گونه دیگری بود. متأسفانه، همیشه کارها نصف و نیمه انجام می گرفته است. بنابراین، آنچه که داریم، همین است که می بینید و از آن اطلاع دارید. برای همه روشن است که درس تربیت بدنی واقعاً یکی از ضرورت ها و ارکان مسایل اجتماعی ماست. در همه برنامه ریزی ها اگر تربیت بدنی حذف شود، یک نقص باقی خواهد ماند. به هر حال، شکست هایی که تا به حال در این درس داشته ایم و پیشرفت هایی که حاصل نشده است، برمی گردد به این که نتوانسته ایم جایگاه این درس را به مسؤولان و جامعه شناسانیم. مسؤولی اگر الان دید مثبت یا منفی به تربیت بدنی داشته باشد به همان دوران تحصیل خودش برمی گردد که آیا معلم او کار می کرده است یا نه؟ توپ را توی زمین می انداخته و سراغ کار خودش

می رفته است و این نقش محوری معلم را می رساند. حال اگر بخواهیم در رابطه با ضرورت کتاب بحث کنیم، باز باید برگردیم به این که ما جایگاهی را ترسیم کنیم. تلاشی در یکی دو سال گذشته آغاز شده بود برای این که معاونتی در وزارتخانه برای تربیت بدنی به وجود آید. خوب این یک کار اساسی به نظر من بود. که واقعاً تربیت بدنی زیر ۱۸ سال آموزشگاهی ما بلامتکلیف است. الان سن قهرمانی در دنیا پایین آمده است. ما قهرمان ۱۴ و ۱۵ ساله داریم. پس هر چه که هست باید پایه اش در همین مدارس گذاشته شود. به هر حال امکاناتی هم لازم است تا درس تربیت بدنی از مظلومیت در آید. ما کتاب را هم که به دانش آموزان بدهیم تازه مانند سایر دروس می شویم. در صورتی که واقعاً جایگاه درس تربیت بدنی خیلی بالاتر است. تجربه های قبلی، برای پیشرفت در این کار بسیار مؤثر خواهند بود. بنده به عنوان معلم تربیت بدنی معتقدم که یکی از عواملی که باعث شده در جایگاه واقعی خودمان قرار نگیریم همانا نداشتن کتاب درسی است. علی رغم این که این درس سابقه ای هفتاد ساله در برنامه درسی مدارس دارد. ما می دانیم که ساعت درس تربیت بدنی در مدرسه کم است و دو ساعت تدریس به جایی نمی رسد. می خواهیم به بچه ها برای منزل تکلیف بدهیم، کارهای زیادی صورت گرفت ولی موفق نبود و کتاب شاید بتواند این نقیصه را برطرف کند. دیگر این که حضور کتاب به درس تربیت بدنی در مدارس سروسامان می دهد. چون استان های ما از نظر برنامه هماهنگی ندارند و دیگر این که اهمیت درس در نزد والدین نیز بالا رفته و وقتی می بیند این درس نیز کتاب و برنامه دارد، وقت و توجه آنها نیز نسبت به این درس بیشتر خواهد شد. از طرف دیگر چون در دو ساعت هفتگی

نمی توان آنچه که هدف است دنبال کرد و همچنین چون درس تربیت بدنی مانند سایر دروس نیست که بچه بتواند در شب امتحان آن را بخواند و امتحان بدهد. واقعاً اگر در طول سال کار مداوم نشود، نمی توان انتظار این را داشت که دانش آموزان از عهده امتحانات برآیند و این ها هم از جمله مواردی هستند که اهمیت کتاب را توجیه می کند. البته روش های دیگری هم مثل فیلم و مجله هم می توانند مورد استفاده قرار گیرند ولی آنها نیز مشکلات خودشان را دارند و هیچ کدام جایگاه کتاب را نمی توانند داشته باشند.

● **مجله رشد: با تشکر از دکتر هادی. سرکار خانم کریمی، شما به عنوان دبیر تربیت بدنی، بفرمایید جایگاه کنونی درس تربیت بدنی را چگونه می بینید و ضرورت کتاب درس تربیت بدنی را چگونه توجیه می کنید؟**

✽ خانم کریمی: بسم الله الرحمن الرحیم و با تشکر از شما. همان طوری که دکتر هادی گفتند بارها این کارها شروع شده است ولی ناتمام مانده است. یکی از جنبه هایی که به آن اشاره نشد و ما خیلی روی آن ضعف داریم و الان بر ساعت تربیت بدنی حاکم است، اصل تفاوت بین ورزش و تربیت بدنی است. شاید هنوز خود این مسأله برای دانش آموز، اولیا و حتی معلم جا نیفتاده است که چه تفاوتی بین این دو است؟ جایگاه این درس در برنامه دروس کجاست؟ در جدول دروس هم حتی برنامه نویس ها می نویسند، ورزش. و ما فقط در برنامه کامپیوتر می بینیم که نوشته شده است درس تربیت بدنی. عمده تفاوت بین این دو که مهم ترین نیز می باشد این است که تربیت بدنی سرفصل و اشاره اصلی اش به سلامت و تربیت روح و جسم است در حالی که ورزش فقط توجه اش به قهرمانی است. در تربیت بدنی ما

توجه به اخلاق و پرورش اخلاق داریم در صورتی که در ورزش این توجه را نداریم و اگر داریم کم رنگ است. در ورزش می گویم از بین ببر و خودت برو بالا. در ورزش قهرمان پروری را داریم ولی در تربیت بدنی این چنین نیست. من از همین بُعد استفاده می کنم و می گویم در مورد تدوین یک کتاب که سه محور دانشی، مهارتی و ارزشی برای آن مطرح شده است، آنچه که هنوز جا نیفتاده است و شاید موفقیتی را برای ما در نگارش کتاب ایجاد کرده است، این است که کتاب تربیت بدنی را فقط در قالب مهارت های جسمی می بینند و فقط در قالب یک راهنمای حرکات می دانند در حالی که اگر شما دروسی را

که در دانشکده های تربیت بدنی تدریس می شوند، بررسی کنید می بینید که دروس فیزیولوژی ورزش، آناتومی، تغذیه و حرکت شناسی تدریس می شوند. اگر قرار است کتابی با عنوان تربیت بدنی و نه ورزش تدوین شود، من فکر می کنم اصول پایه ای همین دروسی که در دانشگاه تدریس می شود باید در مدرسه و دبستان داشته باشیم. شاید مطرح و جانداختن این کار مشکل باشد. این را می شود به شکل دیگری آسان کرد. یعنی اول برای معلم کتاب داشته باشیم. اگر معلم ما از مسایل علمی تربیت بدنی آگاهی کامل داشته باشد، طبیعتاً نگرش مثبتی را نسبت به ساعات درس تربیت بدنی دانش آموزان خواهد داشت. دانش آموزی که چند ساعت پشت میز می نشیند، نیاز دارد که هر روز تخلیه جسمی داشته باشد و این در برخی از کشورها مثل ژاپن دیده می شود. برنامه درس تربیت بدنی آنها هر روزه است و نه به عنوان دو ساعت در هفته که در کشور ما همین دو ساعت را هم دبیران دیگر می گیرند. بُعد دیگر این است که اگر تفاوت تربیت بدنی و ورزش را لحاظ کنیم به تفاوت پسران و دختران هم

پی می بریم یعنی وجود این تفاوت بارز بین جنس دختر و پسر در مقوله تربیت بدنی باعث می شود که ما به شاخه بعدی برویم که تفاوت بین محدودیت هایی است که پسرها و دخترها دارند. اگر قرار باشد منظور ما از درس تربیت بدنی، ورزش باشد، پسرها همیشه موفق هستند. چون پسرها محدودیتی در حیاط مدرسه ندارند. از نظر آموزشگاهی ما در ایران آن قدر پیشرفته نیستیم که دارای سالن های ورزشی در مدارس باشیم. بنابراین، این تفاوت امکانات و محدودیت های بین دخترها و پسرها ما را به این بخش سوق می دهد که آیا با تدوین یک کتاب تربیت بدنی می توان یک مقدار به پوشاندن این تفاوت ها کمک کرد؟ بُعد مهم دیگری که باز در تربیت بدنی مطرح می شود و نه در ورزش؛ این است که تفاوت های فردی و بعضاً نقص های حرکتی در برخی دانش آموزان مشاهده می شود. این جا اگر ملاک کتاب دانش آموز باشد، دانش آموزی که نقص حرکتی دارد، نمره این درس را با نوشته ای که از روی کتاب تهیه کرده است، می گیرد در حالی که اگر کتاب

دکتر ماسکی

برای معلم باشد، معلم می تواند دانش آموز را بر آسیب های حرکتی متمرکز کرده و با او کار کند. مسأله دیگری که به آن اشاره می کنم، این است که کشور ما یک کشور چهار فصل است. بر سایر دروس فصل تأثیری ندارد. ولی در درس تربیت بدنی تفاوت فصل ها بسیار اثر گذار است. مثلاً در فصل زمستان در برخی مناطق حداقل نیم متر برف روی زمین است. معلم این منطقه اگر راهنمایی و آگاهی کافی در زمینه این درس نداشته باشد، درس تعطیل خواهد بود. بنابراین، فکر می کنم اولاً بیشتر محور این باشد که کتاب برای معلم باشد تا دانش آموز و اگر قرار باشد کتابی برای دانش آموز مطرح شود بایستی همه جنبه ها را شامل باشد مثل شناخت بدن، تغذیه و تناسب اندام و ... ما باید واژه ورزش را از برنامه مدارس برداریم. در تربیت بدنی هدف ما تربیت یک متخصص ورزش نیست. کتاب می تواند ما را در جهت سرطرف کردن ضعف های کنونی و ضعف هایی که در آینده ممکن است بروز کند، یاری کند.

● مجله رشد: آقای دکتر ملکسی،

شما فرمودید مراحل از کار آماده سازی کتاب انجام گرفته است. بفرمایید چه روندی باید طی شود تا این کتاب (درس تربیت بدنی) مانند سایر کتب درسی وارد چرخه تعلیم و تربیت و نهایتاً تدریس در مدارس شود؟

● دکتر ملکسی: من تصور می کنم که بهتر است یک توضیحاتی راجع به لوازم و ضرورت های توفیق این برنامه درسی تربیت بدنی بدهم و سؤال شما را هم در دل آن پاسخ بگویم. اولین مسأله این که خود کتاب درسی که برای پنج پایه تولید می شود و کتاب راهنمای معلم که همراه این کتاب ها وارد کار می شود، به نظر من فرآیند اعتبار بخشی خوبی را باید پشت سر بگذارد. اعتبار بخشی به این معنا که ما یک اعتبار بخشی نظری و یک اعتبار بخشی عملی انجام دهیم. اعتبار بخشی نظری، به این معنا که ما این کتاب را در اختیار افرادی قرار دهیم که هر کدام از منظری داوری کنند و نظرات خودشان را به شورای برنامه ریزی و تیم تألیف منعکس کنند و آنها از این نظرات استفاده کرده و محتوای کتب را بهبود بخشند. به نظر من دو گروه در این بخش باید به کار گرفته شوند. یک گروه تعدادی از صاحب نظران هستند که قاعدتاً باید این کتاب های تولید شده و راهنمای معلم تولید شده را مطالعه کنند. از منظر علم تربیت بدنی و منظر معیارهای علمی اعتبار بخشی کنند و بررسی کنند به گونه ای که از نظر علمی مطالب این کتاب های اعتبار نباشد. این کاری است که در رابطه با همه کتاب ها صورت می گیرد. اما در رابطه با درس تربیت بدنی خیلی مهم تر باید تسلسلی شود. چون درس تازه متولد شده ای است و سابقه قبلی هم ندارد و حساسیت و ظرافت بیشتری را می طلبد. گروه دومی که ما باید از آنها بخواهیم برنامه ما را بررسی کنند، و نظراتشان را بگویند، معلمان و سرگروه های آموزشی خاص این درس هستند. گاهی

اوقات حرفی که معلمان می زنند، هیچ استاد دانشگاهی نمی تواند بزند. چون او در عرصه عمل تدریس می کند، تجارب یادگیری دارد، تجارب آموزشی دارد و می تواند نظری بدهد و نوعی مهندسی کند بین محتوا و عرصه عمل که ما از آن به عنوان تجربه آموزشی یاد می کنیم، این روند اکنون در دفتر ما طی می شود. بعد از این مراحل، سال آینده، سال اجرای آزمایشی این کتاب تلقی می شود. یعنی ما هرگز راضی نیستیم به این که برنامه درسی تربیت بدنی در همه کشور اجرا شود. چون هنوز از ابعاد پنهانی این برنامه اطلاع نداریم. اصولاً کتاب های درسی دارای دو وجه هستند، یک وجه آشکار و یک وجه پنهان. وجه آشکار را برنامه ریزان می توانند ببینند و داوری کنند، ولی عرصه پنهان برنامه درسی را عمل بر ملا می کند. به همین دلیل، اجرای آزمایشی این برنامه ضرورت پیدا می کند. فلذا، همکاران ما مشغول هستند و زمینه ها را آماده می کنند. این برنامه درسی در سال ۷۹ در یک نمونه کشوری در چند پایه ابتدائی اجرا می شود. وقتی که اجرای آزمایشی صورت گرفت، اطلاعاتی جمع آوری می شود و کتاب برای سال ۸۰ اصلاح می شود. بنابراین، اجرای اصلی همان سال ۸۰ است که اگر این روند انجام گیرد ما کتاب نسبتاً مطلوبی خواهیم داشت. این یک نکته بود، نکته دوم این که من تصور می کنم که باید برنامه درسی خودمان را به همه عوامل و افرادی که به نوعی خودمان را به برنامه ارتباط دارند مثل معلمان و والدین؛ مربیان؛ دانش آموزان؛ معریان؛ کارشناسان آموزش ابتدائی استان ها و مناطق؛ مدیران کل استان ها؛ معاونان آموزشی استان ها و مناطق معرفی کنیم. هر قدر بتوانیم این برنامه را بیشتر معرفی کنیم به همان اندازه برنامه توفیق پیدا خواهد کرد. من تصور می کنم که اگر بتوانیم این پیام را برای معلم و برای اولیا خوب

● درس وزنگ تربیت بدنی بهترین جا برای کار کردن و بهترین جا برای کار نکردن است.

یادگیری شده است. یعنی این که نقشه ای چیده ایم که اگر آن را اجرا کنیم به تربیت بدنی عمل کرده ایم، اگر اجرا شود هدف ها محقق می شوند. حال برای اجرای این طرح و نقشه باید زمینه اجرایی به طور کامل فراهم کنیم.

● مجله رشد: سرکار خانم مظلومی، ظاهراً توضیحاتی را در رابطه با بحث آقای دکتر ملکسی داشتید. خواهش می کنم بفرمایید.

✽ خانم مظلومی: ببینید وقتی که ما کتابی را در اختیار معلم قرار می دهیم، اگر قرار است این کتاب را معلم تدریس کند، خوب دو ساعت در برنامه درسی برای این کار کم است و معلم از مهارت های عملی دور می ماند. آیا این کتاب فقط جنبه دانش افزایی برای دانش آموزان دارد؟ ما باید همین الان تفاوت ها را مشخص کنیم. از نظر مسایلی که گفتیم مثل ضرورت کتاب، نبودن آن در طول ۶۵ سال گذشته، نداشتن جایگاه، همه این ها را می پذیریم و می دانیم یکی از دلایلی که ما مشکل داشتیم در ارتباط با ارتقاء جایگاه و منزلت ورزش بوده است ولی عرضه کتاب بدون آموزش معلمان سرانجام مثل طرح کاد خواهد شد. پس ما بیایم این جایگاه را تثبیت کنیم. اگر قرار است که این زمینه های بسیار خوب و مطلوبی که ایجاد شده است و تربیت بدنی به عنوان یک درس از جایگاه و توجه خوبی برخوردار شده است، دنبال شود، همت و تلاش همه جانبه لازم است. مسأله دیگر این که همان طوری که خانم کریمی فرمودند دخترهای ما بسیار مشکل دارند. ما ورزش را برای دختران دانش آموز نمی خواهیم و هدف و رسالت مان تأمین سلامت جسمی و روانی بچه هاست و این هدف در پرداختن به تربیت بدنی محقق می شود. ولی هراس ما این است که درس

تربیت بدنی و از طریق مطالعاتی که خودشان به عمل می آورند، در واقع تشنه فهم این نکته باشند که برنامه درسی جدید دارای چه موقعیتی است. اصولاً این معرفی باید از طریق تعامل صورت گیرد و این تعامل هرچقدر بهتر برقرار شود، ما موفق تر خواهیم بود. نکته سوم آماده کردن معلمان است که بسیار مهم است. اداره های کل تربیت بدنی باید خیلی کمک کنند که بتوانیم برای آماده سازی معلمان این درس چاره اندیشی کنیم. من در اهمیت آماده کردن معلمان تربیت بدنی باید این نکته را عرض کنم که ما متأسفانه در نظام تربیتی خودمان نظری پذیر و عمل گریز هستیم و این یک آفت است، یعنی گرایش به بُعد نظری قوی است و اغلب از بعد عملی و مهارتی گریزان هستند فلذا، اگر مراقب نباشیم و معلمان را آماده نکنیم، چه بسا معلمان، درس تربیت بدنی را در مسلخ نظر قربانی کنند و این اتفاق بسیار بدی است. ضرورت چهارم این است که ما از اهداف تربیتی، اجتماعی و عاطفی این برنامه نباید غفلت کنیم. ضرورت بعدی این است که ما نیاز به ابزار و وسایل داریم که باید آماده کنیم. شما می دانید هرچه که برنامه عملی تر باشد، احتیاج به ابزار و وسایل نیز بیشتر است و تربیت بدنی عملی ترین درس است بنابراین محتاج ترین آنها هم هست. نکته دیگری که می خواهم به آن اشاره کنم این است که یکی از ضرورت های آموزشی که امروز برای ما در جامعه مطرح است مسأله آموزش پیشگیری از اعتیاد در بین کودکان و نوجوانان است. هر درسی با استفاده از فنون بین رشته ای و با به کارگیری روش های تلفیقی این آموزش را با برنامه درسی خودشان تلفیق و اجرا کنند. در آخر اگر بخواهم یک نتیجه گیری کلی از عرایض داشته باشم این است که: تربیت بدنی صاحب برنامه درسی شده است. یعنی صاحب نقشه

جایبندازیم که درس تربیت بدنی قواعد و اصول سلامت را به فرزندان شما یاد می دهد، حرکت مهمی را صورت داده ایم. درس تربیت بدنی دارای صورت و سیرت است. آنچه که تا کنون تحت عنوان ورزش بیشتر به آن پرداخته شده است صورت تربیت بدنی است درحالی که این درس سیرتی دارد که مظلوم واقع شده است. ما در برنامه درسی تربیت بدنی، باید احیاء گر سیرت این برنامه باشیم که همان بُعد تربیت بدنی است. ما اصولاً در آموزش و پرورش هرگز نباید قهرمان گرایی را هدف خودمان قرار دهیم. البته اگر تربیت بدنی خوب انجام شود از نتایج آن به طور طبیعی خواهد بود. هدف ما این است که از طریق برنامه درسی تربیت بدنی زمینه برای سلامت، رشد جسمانی، رشد اجتماعی و رشد عاطفی در ارتباط با رشد جسمانی فراهم کنیم. این معرفی خیلی ضرورت دارد. در این معرفی یک نقش ما داریم و یک نقش مجله های رشد دارند و یک نقش هم خود معلمان و مجریان دارند. نقشی که ما داریم، برنامه ریزی برای اشاعه برنامه درسی از طریق نوشتن و تدوین راهنمای برنامه درسی است. رسالتی که برعهده مجله رشد است، همین است که این جلسه مربوط به آن است و شما می خواهید برنامه درسی تربیت بدنی را از طریق مجله رشد آموزش تربیت بدنی معرفی کنید و البته این کافی نیست و برای بعدها هم باید اقداماتی انجام شود. در همین بخش می خواهم به عنوان مسؤل برنامه های درسی وزارت آموزش و پرورش این نکته را به معلمان عزیز عرض کنم که برای معرفی برنامه های درسی نباید منتظر معرفی دفاتر ستادی باشند. خودشان تشنه این باشند که برنامه درسی برایشان تعریف شود. یعنی تلاش کنند از طریق برقراری ارتباط با دفتر برنامه ریزی و تألیف، از طریق ارتباط با اداره های کل

خانم کریمی

بیشتر جنبه تئوری بگیرد و ما از عمل دور شویم.

✽ خانم کریمی: من در ادامه صحبت های خانم مظلومی باید ذکر کنم که بهتر است ابتدا کتاب راهنما برای معلم داشته باشیم و دیگر این که با دادن کتاب تربیت بدنی به دانش آموز و دور کردن او از کار عملی آنان را دلسرد کنیم. از طرف دیگر ساعت اختصاصی به این درس بسیار کم است و بعضاً نگرش مثبتی در ذهن مدیران از تربیت بدنی وجود ندارد. پس اگر ما بخواهیم کتابی را برای دانش آموز داشته باشیم، این کتاب باید خیلی جنبه ها را شامل شود. باید به نگرش ها توجه شود. نگرش دانش آموز سیستمی با نگرش دانش آموز تهران نسبت به تربیت بدنی متفاوت است و لسی این نگرش مثلاً در مورد ریاضی و فیزیک متفاوت نیست، چون درس تربیت بدنی ماهیتاً عملی است. اگر بخواهیم کمک بکنیم، باید بیشتر به معلم کمک کنیم. معلمان سایر دروس وقتی از درس خود خسته می شوند، می آیند و درخواست کلاس تربیت بدنی می کنند و یک ضعف بزرگ است که ما با آن مواجه هستیم ولی اگر

کسی درخواست تدریس فیزیک را داشته باشد، کلی مورد بررسی و سؤال قرار می گیرد و از او طلب مدرک می شود. ما بیشتر مشکلاتمان مربوط به دبیر تربیت بدنی و کتاب راهنمای معلم است تا دانش آموز.

✽ دکتر هادی: همان طوری که خانم مظلومی اشاره کردند، چون کتاب می خواهد به درس اهمیت بدهد پس باید در کنار آن مسایل مرتبط با آن را در نظر داشت مثل افزایش ساعت درس، آموزش ضمن خدمت معلمان و غیره. آن طوری که گفته شد قرار است یک کتاب راهنمای معلم و کتاب های دانش افزایی برای دانش آموزان تدوین و چاپ شود که واقعاً ضروری است. تألیف این کتاب ها باید به گونه ای باشد که حلقه ها را تکمیل کند. یعنی ارتباطی با والدین نیز برقرار کند.

● مجله رشد: آقای دکتر جلیلی بفرمایید چه آفت هایی ممکن است این برنامه درسی را تهدید کند؟

✽ دکتر جلیلی: به نظر من همان طوری که دکتر سلکی اشاره کردند، بزرگترین آفت همان است که برنامه را معلمان خوب درک و اجرا نکنند، که در این صورت برنامه را عقیم می کند. البته باید انتظار وجود ابهام برای معلمان را پذیرفت. به هر حال هر کسی نظری دارد. ما دلایلی برای کتاب برشمردیم. دانش آموزان ما اطلاعات متفرقه زیادی را باید برونساز و بخوانند ولی درباره بدن خودشان و این که چگونه ورزش کنند و سالم بمانند ما می خواهیم آنها را در تاریکی نگه داریم. در حالی که کتاب درسی تربیت بدنی آنها را کمک می کند از این تاریکی خارج شوند. البته من معتقدم کتاب هایی که تدوین شده است نباید به طور آزمایشی اجرا شود. این کار کمک می کند برخی سوء تفاهم های کنونی نیز برطرف شود و چون در مرحله

آزمایشی، معلمان آموزش می بینند و به صورت سراسری است. برخی از نگرانی ها از این که معلمان نتوانند این برنامه را خوب پیاده کنند، برطرف می شود. این کار بزرگترین تبلیغ برای تربیت بدنی است. ما اگر بخواهیم فقط کتاب برای معلم داشته باشیم باز هم مثل گذشته درجا خواهیم زد. وقتی کتاب دست دانش آموز برسد و خانواده نیز اطلاع پیدا کند، نسبت به این درس نیز حساس خواهد شد و پیگیری خواهد کرد. قبلاً هر چه ما فریاد می زدیم آن چنان شنیده نمی شد ولی الان فریاد تربیت بدنی از حلقوم دفتر برنامه ریزی و تألیف و از طریق کتاب درسی بیرون می آید و این موضوع کمک بزرگی برای تربیت بدنی است. البته ما خودمان هم انتقادهایی را باید بپذیریم. در تربیت بدنی بیشتر به مسابقات توجه شده است. و بیشتر اعتبارات در آن بخش هزینه می شود، بدون این که در بخش آموزش کاری صورت گرفته باشد. در پاسخ ابهام دیگری که در ذهن همکاران محترم وجود دارد و آن این بود که دانش آموزان از کتاب و در نهایت درس گریزان می شوند، باید بگوییم اگر این طور باشد باید همه کتاب ها جمع شود. ما می خواهیم اطلاعات اساسی را به دانش آموز بدهیم و هدف کتاب ها هم دانش افزایی است. دیگر این که ما با برخی از برنامه های خودمان هم دانش آموزان و هم بعضاً خانواده ها را از تربیت بدنی بیزار کرده ایم، نمونه اش آزمون هایی است که در مدارس از دانش آموزان گرفته می شود بدون این که در طول سال آنها را کار کرده باشیم. چرا؟ چون برنامه ای وجود نداشته است. در کتاب هدف ما این است که برنامه محور شویم و نکته آخر این که به هر حال هر کاری تقصی دارد و نیازمند تجربه و محک خوردن است.

✽ دکتر هادی: به هر حال انتقاد به کار در یک مجموعه بعضاً راه گشا

خواهد بود. ما هرچه این چاره اندیشی ها و این سوء تفاهم ها را الان بررسی و برطرف کنیم در نتیجه کار قوی تر خواهد شد. ما می خواهیم به وسیله کتابی که چندین سال نبوده است و اصلاً سابقه قبلی ندارد، عرض اندام کنیم. بنابراین، باید قوی عمل کنیم. چون اگر این کار شکست بخورد دیگر امکان قد علم کردن بسیار مشکل است. ما باید بسیار محتاط و دقیق عمل کنیم. مسأله ای که عنوان شد و بسیار مهم هم است آموزش معلمان است. اگر معلمان خوب آموزش ببینند حتی اگر علاقه ای به تربیت بدنی نداشته باشند، علاقه مند خواهند شد و ما این تجربه را در منطقه خودمان داشته ایم. از وسایل خیلی مثل پیک نوروزی، مجله ها و فیلم هم می توان در این زمینه استفاده کرد.

✽ خانم مظلومی: وجود برنامه درسی باعث می شود، وحدت رویه ایجاد شود، از اعمال سلیقه ها جلوگیری شود و شرایط بهتری برای حضور قوی تر معلمان فراهم آورد. کتاب درسی دانش آموز به عنوان یک محور برای اطلاع رسانی بسیار مطلوب است. افزایش اطلاعات علمی دانش آموزان آن هم در سیستم متمرکزی مثل کشور ما، مستلزم داشتن یک رسانه است که این رسانه در قالب کتاب دانش افزایی مطرح است. اگر می خواهیم که دانش آموزان ما آسان تر یاد بگیرند، باید اطلاعات مربوط به حیطه های مختلف را به آنها بدهیم. بنابراین، داشتن برنامه اصل اساسی است و نبود یک برنامه همواره باعث عقب ماندگی ما شده است. وجود کتاب باعث می شود که ما با دانش آموزان ارتباط بیشتری داشته باشیم و حرف های خودمان را در رابطه با تربیت بدنی با آنها بزیم. بهتر است حال که کتاب تدوین شده است آن را یک کار تحقیقی و پژوهشی قلمداد کنیم و آن را به اجرا گذاشته و نتایج آن را دریافت

و در جهت بهبود بخشیدن به برنامه های تربیت بدنی از آنها بهره گیریم.

✽ خانم کریمی: من به عنوان معلم می گویم که اگر بیایم کتاب را در پنج پایه مطرح کنیم آیا معلمان توانایی لازم جهت تدریس این کتاب ها را دارند؟ من فکر می کنم یکی از هراس هایی که وجود دارد این است که اگر بیایم برنامه را در قالب کتاب ارائه کنیم و معلم نتواند آن را خوب تدریس و منتقل کند، انگیزه و نشاط را از دانش آموزان بگیرد. اغلب معلمان ما خصوصاً در پایه ابتدایی تخصص آن چنانی درباره تربیت بدنی ندارند، حال ما با دادن کتاب توقع تدریس آن را هم داشته باشیم، آیا او از عهد این کار برمی آید؟ وقتی دانش آموز کتابی به نام کتاب تربیت بدنی به دستش رسید، توقع دارد که معلم بتواند آن را برای او تدریس کند. آیا معلمان ما این توانایی را دارند؟ وقتی که کتاب درسی مطرح می شود، پیش نیاز آن به وجود آوردن یا افزایش توانایی در معلمان است. ابتدا باید زمینه های لازم را تدارک ببینیم.

✽ دکتر هادی: در پاسخ به ابهامی که برای خانم کریمی وجود دارد، می توانیم این گونه عمل کنیم که معلمان را با شرکت دادن در کلاس های توجیهی تئوری و عملی با آنچه که جهت تدریس این درس در مقطع ابتدایی مورد نیاز است آشنا کنیم. و این کار شدنی است.

✽ خانم کریمی: البته مشخص شد که همزمان با تألیف کتاب برای دانش آموزان، کتاب راهنمای معلم نیز در حال تألیف است. به هر حال باید تمام جوانب کار در نظر گرفته شود که دانش آموز از تربیت بدنی گریزان نشود.

✽ دکتر جلیلی: ما صحبت از آموزش کردیم. یعنی قبل از این که کتاب دست دانش آموز برسد، معلم آموزش های لازم را می بیند. از طرف دیگر عدم تخصص کافی، فقط در بین معلمان تربیت بدنی نیست. معلمان

درس دیگر هم آن چنان تخصصی در درسی که تدریس می کنند ندارند. ولیکن به دلیل این که تربیت بدنی بعضاً در فضای باز تدریس می شود این مشکل بیشتر مشهود است. ما با آموزش می توانیم این نقص ها را برطرف کنیم. ما می خواهیم دانش آموزان از درس تربیت بدنی توقعشان بیشتر شود. این کار می تواند تربیت بدنی را در جایگاه خودش قرار دهد و ثابت کند که تدریس این درس نیاز به متخصص دارد. مشکل دیگری که عنوان شد، مسأله وجود معلمان خانم است. چون اغلب معلمان دوره ابتدایی معلمان خانم هستند. همان طوری که می بینید الان حتی بحث فوتبال خانم ها هم مطرح است و در کتاب ها مقررات بسیار ساده ورزش ها آمده و آشنایی دانش آموزان با آنها هدف است و کتاب به گونه ای طراحی شده است که حتی خانم ها بتوانند آن را تدریس کنند.

✽ دکتر هادی: به هر حال کتاب ضرورت دارد. چون جایگاه تربیت بدنی را مشخص تر می کند. ولی در اجرا باید خوب عمل کنیم. این راهی که باز شده است و ما همیشه به دنبال آن بودیم؛ اکنون پیش روی ماست که ان شاء الله بعد از مرحله آزمایشی، ایرادهای لازم از بین رفته و درس تربیت بدنی نیز صاحب کتاب شود. بهتر است همه ما در جهت این برنامه تلاش کنیم. چون اعتبار به کار معلم و درس تربیت بدنی می دهد. و بسیاری از ضرورت های دیگر مثل نیروی انسانی، امکانات، فضاها و حتی بودجه را نیز توجیه می کند.

✽ مجله رشد: با تشکر از کلیه عزیزان که با ارائه دیدگاه های سازنده خود، ما را در انجام رسالت خویش در جهت آگاه سازی معلمان تربیت بدنی یاری کردند، امیدواریم برپایی چنین میزگردهایی راه گشا باشد.

**در جدول
درس هم کلی
برنامه نویس ها
می نویسند،
ورزش ها هم
در برنامه**

